1893 80 років 1973 Служба Народові

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюзу: (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250
(212) 227-5251

РІК LXXXI. Ч. 22. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК СУБОТА, 2-го ЛЮТОГО (FEBRUARY) 1974 No. 22. VOL. LXXXI.

Зустріч українців стейту Ню Джерзі зі своїм губернатором

Губернатор Ню Джерзі Брендон Т. Бирн, в приявності великої української делеґації, підписує в Трентоні проголошення 22-го січня Днем Української Незалежности в стейті. Це була перша офіціяльна проклямація, що її підписав новообраний губернатор, перебравши цей найвищий екзекутивний пост в стейті.

Як кожного року так і цього відбулася численна зустріч представників українського громадянства і організацій стейту Ню Джерзі зі своїм губернатором з метою підписання проклямації в роковини проголошення IV універсалу — як про це вже коротко інформувала „Свобода". Цьогорічна зустріч важлива тим, що вже в перших днях свого урядування новообраний губернатор, Бирн, мав змогу запізнатися з тако ючисленною українською групою, з нашим життям, працею і цілями.

23-го січня перед полуднем в головну залю стейтового Капітолю в Трентоні зібралися біля п'ятдесят українських жінок, чоловіків та молоді. Були між ними відомі давні діячі, а були теж і численні представники молоді, починаючи вже від 12-го року життя. Групою проводив екзекутивний віцепрезидент УККА Иосип Лисогір, а на чолі її були: Архиепископ Марко від української православної церкви, о. парох Павло Малюга від української католицької церкви, та оо. В .Грабець, Б. Желехівський, М. Галета. Стейтову Координаційну Раду Відділів УККА стейту Ню Джерзі репрезентували її голова мґр Я. Рак, секретарка п-і З. Мартинець та касирка п-і С. Букшована. Зустріч зорганізувала Стейтова Координаційна Рада під проводом мґра Я. Рака.

Відбулася вона у великій приймальній залі Капітолю. И. Лисогір привітав губернатора від учасників групи і від усіх українців стейту Ню Джерзі, та поінформував його і його почот про характер нашої національної групи в цьому стейті, про наші поточні завдання та про пляни праці на найближче майбутнє. Губернатор був мило вражений, що нас так багато, та що наше зорганізоване життя таке живе.

Після слова И. Лисогора представники молоді: Ю. О-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Традиційне Свято Державности в Джерзі Сити

Джерзі Сити. — Традиційне Свято Державности для відзначення роковин проголошення повної незалежности і суверенности Української Народної Республіки, відбулося тут минулої неділі, 27 січня, по полудні у великій залі Українського Народного Дому в приявності біля 200 осіб. Після американського гимну, початкову молитву провів о. З. Бачинський, Відкрив Свято коротким словом д-р Євген Котик, голова місцевого Відділу УККА, який і влаштував імпрезу. Проклямацію посадника міста д-ра Пола Джордана з проголошенням 22-го січня Днем Української Незалежности відчитала пластунка Романа Сохан. В тому часі на сцені було по троє пластунів і сумівців у своїх одностроях та зі своїми прапорами. Доповідь про тяглість українських змагань до волі і незалежности в минулому і сучасному виголосив, нав'язуючи до Січневих Актів, проф. д-р Євген Федоренко. В дальшій програмі виступив з трьома піснями молодий бас Стефан Шкафаровський, який вже цієї неділі, 3-го лютого, матиме о год. 5-ій вечора свій власний концерт у репрезентативній концертовій Карнеґі Рісайтел Голл. Співакові акомпаніював проф. Євген Крахно. Соня Микитюк і Юрко Сохан деклямували. На початку другої частини програми д-р Є. Котик представив приявних на залі активних учасників Українських Визвольних Змагань: сотника Олексу Демченка, Франца Колодія та Володимира і Анну Карих. В дальшому співали Стефан Палка акомпаніюючи собі на бандурі, Оленка Зам'ята при акомпаньяменті проф. Є. Крахно та тріо Оленка Замята, Стефан Шкафаровський і Антін Ролянд Юрків. Свято закінчено співом українського національного гимну.

Стефан Шкафаровський, 17-літній бас, цієї неділі матиме свій концерт в Карнеґі Голл в Ню Йорку

Ню Йорк. — Цієї неділі, 3-го лютого о год. 5-ій по полудні в славетній Карнеґі Рісейтел Голл матиме свій самостійний концерт молодий український співак, 17-літній бас Стефан Шкафаровський. Молодий співак студіює в провідних викладачів італійського „бель канто": оперової співачки Клявдії Таранової (оперова кляса) та проф. Євгена Крахна (кляса поставки голосу). Він належав до визначних студентів Українського Музичного Інституту та відвідував студію мистецького слова Лідії Крушельницької. Продовжує навчання в Школі Українознавства при українській католицькій парафії св. Михаїла в Йонкерсі, є членом місцевого Осередку СУМА та бере активну участь в українському культурному житті й українських імпрезах. Минулої неділі, 27-го січня, він виступав на Святі Державности в Джерзі Сити. Співакові акомпаніюватиме під час його самостійного концерту проф. Євген Крахно.

Нафтові компанії підвищили ціну на бензину

Вашинґтон. — Дві великі американські нафтові компанії, „Мобіл" і „Стандарт Ойл оф Огайо", повідомили, що з днем 1-го лютого підвищують ціни на бензину, а фірма „Шелл Ойл" натякнула, що невдовзі зробить це саме. Підвишка фірми „Мобіл" виноситиме 3 центи на ґальон і стосуватиметься гуртових цін. Правдоподібно роздрібні ціни по бензинових стаціях цієї компанії зростуть навіть більше, ніж на 3 центи. „Стандарт Ойл оф Огайо" підвищить свої роздрібні ціни на 5.4 цента на ґальон. Але в той самий час речник компанії „Мобіл" заявив, що ця фірма обнижить свої ціни на інші нафтові продукти: на оливу для огрівання, пальне Дізеля, керосину, а також на пальне для літаків.

В той час, коли нафтові компанії проголосили підвишки в цінах бензини, Федеральне Енерґетичне Управління повідомило, що під час лютого постачання цього роду пального буде навіть менше, ні жв січні. Деякі стейти вже тепер встановляють різного роду обмеження на продаж бензини, щоб запевнити, що всі водії матимуть змогу купити хоч кілька ґальонів. Наприклад, бензинові стації на „Ню Джерзі Тирнпайку" від 31-го січня мусітимуть обмежити продаж бензини на кожне авто до 1-го доляра.

Президент Ніксон відмовиться свідчити на суді

Вашинґтон. — Джералд Воррен, заступник пресового секретаря Білого Дому, повідомив, що президент Ніксон відмовиться особисто свідчити на суді трьох колишніх дорадників Білого Дому, поставлених в стан обвинувачення за влом до канцелярії психіятра, який лікував Даніела Еллсберґа, викрадача так званих „Пентаґонських документів". Як відомо, у вівторок, 29-го січня, каліфорнійський стейтовий суддя Ґордон Рінґер заявив, що Президент одержить формальний виклик („сапіна") свідчити на суді Джона Ерліхмана, Дейвида Янґа мол. і Г. Ґордона Лидді. Відповідаючи на запит кореспондентів у середу.30-го січня, Джералд Воррен сказав, що адвокати Білого Дому, базуючись на „конституційні принципи", радили Президентові відмовитися особисто свідчити під час судової розправи, яка відбуватиметься в Лос Анджелесі, Каліфорнія. Але Воррен натякнув, що президент Ніксон міг би погодитися відповісти на деякі питання адвокатів цих підсудних, якщо б ці питання були передані на письмі й Президент не мусів би з'являтися в суді. У цій справі зайняв голос також ґенеральний прокуратор ЗСА Вілліям Саксбі, який заявив, що було б „нереалістично" сподіватися, щоб президент Ніксон свідчив в каліфорнійському суді. Саксбі також справедливости обмірковує, як запобігти подібним судовим викликам.

Д-р Іван Скальчук переобраний на голову Відділу УККА у Філядельфії

Д-р Іван Скальчук

Філядельфія. — У висліді річних зборів місцевого Відділу УККА, що відбулись тут в неділю, 27-го січня ц. р. в залі УСО „Тризуб", дотеперішній голова Відділу д-р Іван Скальчук був переобраний на цей пост на черговую каденцію — інформує щоденник „Америка".

Зборами проводила 5-членна президія в особах проф. д-р П. Стерчо — голова, д-р Я. Бернадин, проф. д-р І. Олексишин, інж. Р. Кравців і Надя Дякун. У почесній президії були члени Екзекутиви УККА проф. д-р Б. Гнатюк, ред. І. Білинський і проф. д-р П. Стерчо, який офіційно заступан Екзекутиву на Зборах.

Після формального відкриття і вибору президії, звітувала Управа Відділу. Зі звітів приявні довідались, що Відділ пробив в 1973 році велику і корисну працю, як на внутрішньому відтинку так і на зовні, зокрема у відзначуванні Тижня Поневолених Народів та участи в різного роду політичних демонстраціях чи відзначеннях важливіших роковин. У звіті референта Національного Фонду (мґр І. Скочиляс) говориться про те, що Філядельфія зібрала на УНФ в 1973 р. 12,000 дол. з запланованих 15,000 і тим самим стала першуном збірок Національного Фонду.

Після звітів управи відбулась ділова дискусія, в якій дискутанти порушили багато важних справ і висловили признання за успішно ведену працю Управі Відділу.

На пропозицію Номінаційної Комісії, що її очолював д-р В. Чума, вибрано нові керівні органи Відділу УККА в складі: д-р І. Скальчук — голова, інж. М. Нич заст. голови, д-р Я. Бернадин — заст. голови і імпрезовий референт, мґр І. Скочиляс — заст. гол., Р. Савчак — секретар, інж. В. Качор — фін. реф., мґр В. Яців — орг. реф., проф. д-р І. Олексишин — шкільні справи, проф. д-р Н. Пазуняк — культ-освітн. реф., д-р В. Чума — реф. сусп. опіки, та —Я. Пінот-Рудакевич, Н. Лопатинська, І. Шаран, д-р М. Ценко, інж. Р. Кравців, М. Ковальчин, П. Ґенґало, П. Тарнавський і мґр Т. Онуферко — члени. До управи входить ще кожночасний голова Студентської Громади, як реф. молоді та представники молодечих і студентських товариств. Контрольну Комісію очолив знову проф. д-р Б. Гнатюк, а Товариський Суд проф. д-р П. Стерчо.

Загальні Збори закінчено відспіванням українського національного гимну.

ЗБОРИ ВІДДІЛУ УККА В СИРАКЮЗАХ

Відділ УККА в Сиракюзах відбуде в неділю, 10-го лютого ц. р. о год. 3:30 по полудні в залі Українського Народного Дому — 1317 захід Фастте вулиця свої річні загальні збори. Досі управу Відділу очолював проф. д-р І. Гвозда.

Відбудеться конференція арабських держав в справі ембарґо

Бейрут, Ливан. — Конференція представників арабських держав-нафтових продуцентів, на якій має бути обмірковані справа знесення ембарґо на доставу нафти до ЗСА, запланована на 14 лютого у Тріполі, Лівії. Президент Ніксон у своєму посланні про „Стан Унії" 30 січня поінформував, що у висліді його особистих контактів з лідерами окремих арабських держав є всі підстави припускати, що ембарґо на доставу нафти буде скасоване. Реакція деяких арабських лідерів на цю заяву президента Ніксона виявляє, що справа із скасуванням ембарґо не така проста і що серед арабських країн немає погодження в цій справі, Як виглядає, найбільш схильним скасувати ембарґо є король Савдійської Арабії Фассаль, але, наприклад, речник кувейтського уряду заявив, що передумовою скасування ембарґо мусить бути звільнення окупованих Ізраїлем Голянських висот і підписання договору між Ізраїлем та Сирією, а також ґарантія з боку ЗСА, що Ізраїль звільнить всі арабські території, окуповані від 1967 року. Коли йдеться про американський уряд, то згідно з заявою речника Державного департаменту, американська політика у відношенні арабських країн має потрійну мету: а) забезпечити продукцію і постачання нафти на Близькому Сході пропорційно до потреб індустріяльних країн, б) допровадити до стабілізації цін на нафту, щоб не допустити до критичної ситуації на відтинку міжнародного платничого балансу, в) добитися скасування ембарґо. У цьому загальному контексті цілей, питання самого ембарґо, займає останнє місце. Як відомо, під цим кутом відбудеться конференція західніх европейських держав, Японії, Канади і ЗСА у Вашинґтоні 11 лютого.

Брежнєв заповідає збільшення совєтської допомоги Кубі

Гавана. — На основі радіопересилань з Гавани і голосів у совєтській пресі можна зробити висновок, що в часі відвідин Л. Брежнєва на Кубі дійшло до далекойдучого узгіднення щодо економічної, технічної і наукової допомоги з боку СССР Кубі. Цю допомогу СССР даватиме у загальному пляні „наукового обміну" між т. зв. соціялістичними країнами. Згідно з повідомленнями, попри участь у різних церемоніяльних імпрезах, Л. Брежнєв та члени совєтської делеґації вели упродовж тижня інтенсивні переговори з представниками уряду Куби, а також лідерами комуністичних партій країн Латинської Америки, які прибули до Гавани для зустрічі з Брежнєвим. В складі совєтської делеґації крім Л. Брежнєва ще були: міністер закордонних справ СССР А. Громико, член ЦК КПСС і перший секретар компартії України В. Щербицький, перший секретар Ленінґрадського обкому КПСС Г. Романов, міністер цивільної авіяції СССР Б. Бугаєв, секретар ЦК КПСС К. Катушев, перший заступник голови Державного комітету Ради міністрів СССР для зовнішніх економічних зв'язків І. Архіпов та ряд інших менших достойників.

У БОЛІВІЇ ПРОДОВЖУЮТСЯ ЗАВОРУШЕННЯ

Кочабамба, Болівія. — Сільськогосподарські робітники Болівії продовжують протестувати проти надмірних підвишок на харчові продукти, встановлених минулого тижня військовим урядом цієї південноамериканської країни.

Ганна Колесник, після тріюмфального концерту в Ню Йорку, цієї суботи і неділі концертуватиме в Балтиморі і Нюарку

Ганна Колесник

„Перший концерт Ганни Колесник — до речі, при особистому знайомстві, чарівної жінки і людини — на американському континенті треба вважати за справжню подію, з якою треба її сердечно привітати й побажати їй успіхів — таких як в Ню Йорку! — в усіх дальших виступах в Америці. Ганна Колесник це артистка - співачка, мистецтвом якої можемо пишатись не менше, як можемо гордитись нею, як українською громадянкою і патріоткою" — пише в своїй рецензії на концерт Ганни Колесник в Ню Йорку минулої неділі, 27-го січня, проф. д-р Антін Рудницький. Рецензія буде надрукована в черговому виданні „Свободи". Тим часом, цієї суботи і неділі, 2 і 3-го лютого, Ганна Колесник, ще недавня зірка Київського театру, опери і балету, в якому її чоловік Володимир був диріґентом, матиме свої концерти в Бальтиморі (субота, 2-го лютого, о год. 7-ій вечора, в залі Мериленд Гісторікал Авдиторіюм) та в Нюарку - Ірвінґтоні (неділя, 3-го лютого, год. 5-та по полудні в залі Клаб Наваго). Її дальші виступи супроводить великий розголос в місцевій англомовній пресі, яка присвячує багато уваги Колесникам, як артистам і як відважним українцям - патріотам, які з нараженням життя вибрали волю, щоб поборювати рабовласницьку совєтську систему, в неволі якої находиться їх нарід. Згідно з одержаними повідомленнями, концерти Ганни Колесник з кінцем цього тижня в Бальтиморі і Нюарку та опісля в інших більших українських громадах викликують максимальне зацікавлення і можна передбачити, що побажання д-ра Антона Рудницького для їх дальших успіхів будуть вповні здійснені.

Свято Державности України в Міннеаполісі

Губернатор стейту Міннесота В. Андерсон (сидить) підписує проклямацію із проголошенням 22-го січня 1974 Днем Української Незалежности в стейті. В українській делеґації взяли участь (зліва): М. Міщенко (ОДУМ), Ст. Михайльонка („Провидіння"), С. Данилишин (СУМА), інж. Ґамота (церква св. Степана), К. Проценко (ТУСМ), П. Міцевич (Пласт), проф. Олександер Грановський — почесний голова Відділу УККА та І. Вакіряк — голова Відділу УККА

Міннеаполіс (Василь Пакуляк). — Роковини проголошення України самостійною державою відмітила українська громада обох наших міст, Міннеаполісу і Ст. Пол, спільними силами. Це відбулося 20-го січня 1974 р. Цього дня священики наших церков правили Богослуження в намірені українського народу. В українській католицькій церкві св. Константина в Міннеаполіс Богослуження відправив місцевий парох о. крилошанин д-р Степан Кнап та виголосив відповідну проповідь. „Вшанування Свята Державности найкраще покажемо працею для української справи і коли, замість розпорошення сил, будемо виступати як одна сильна громада, з'єднана на засадах Христової науки, пам'ятаючи, що як Бог нам не допоможе, то надаремно будуть трудитися будівничі" — говорив о. парох. Крім проповіді була й добра статейка у церковному бюлетені на тему Великих Роковин. Того самого дня в залі Українсько-американського дому в Міннеаполісі відбувся концерт. Головним промовцем на цьому святочному концерті був проф. Іван Вовчук, голова Г. У. ООЧСУ і Політичної Ради УККА. Програму концерту виконано майже виключно силами місцевих молодечих та студентських організацій. Управа Відділу УККА на Міннесоту запросила до співпраці всі організації нашої громади. Сама програма концерту не була довга, але добре та продумано укладена. Американський гимн відспівала п-і С. Ґелеґер-Павлишин в супроводі п-ни І. Михайльонки. Вступне слово виголосив проф. Анастазієвський, підкреслюючи, що хоча ворог намагається знищити український нарід, але це йому не вдається, бо нарід виказує свою незламність і напевно зуміє відстояти своє право на вільне життя.

Проклямації губернатора Міннесоти та посадників і в Міннеаполісу і Ст. Полу відчитали члени ТУСМ-у: К. Проценко, Р. Смулка та М. Кміт. З черги виступив з доповіддю проф. І. Вовчук. Він підкреслив важливість Четвертого універсалу, представляючи одночасно важкий шлях боротьби українського народу за здійснення ідеї — бути вільними. Великі Роковини зобов'язують нас всіх до праці і посвяти для української справи. У мистецькій частині програми виступила піяністка Наталя Сингаївська, силами цілої Пластової Станиці обох наших міст виконано „Думу — Проголошення Української Народної Республіки" авторства п-і Гуцал, яка й приготовила пластову молодь до виступу. Мельорецитацію „Червоні маки" та пісню „Прощай, прощай" в супроводі бандур, виконали Галя і Еля Вовк, членкині ОДУМ-у та хористки. Ольга Королець віддеклямувала „Слово любови та ненависти" і наприкінці дівочий хор місцевого СУМА в супроводі мандолінової оркестри під проводом інж. Е. Карп'яка відспівав три пісні. З трьома піснями виступив також хор „Дніпро" під диріґентурою М. Бриня. Свято закінчено співом українського національного гимну.

„Приватники" в СССР постачають колгоспний ринок

Газета „Известия" з 25 січня опублікувала кореспонденцію свого спеціяльного дописувача про „Колгоспний ринок, хто і як на ньому торгує у деяких південних містах". Дописувач О. Павлов зладив свою кореспонденцію на підставі обслідування колгоспних ринків в Херсоні, Краснодарі, Новоросійську та Ставрополі. Висновок його має цікаву вимову, бо засвідчує, що на колгоспних ринках дуже незначна питома вага колгоспних господарств, а вирішальним фактором щодо достави продуктів сільського господарства, цін тощо є по сьогодні „приватники", тобто колгоспники, які постачають колгоспні ринки продуктами із своїх присадибних ділянок.

За даними кореспондента „Известий", херсонський ринок, наприклад, обслуговує денно біля 10,000 покупців. Річний товарооборот ринку досягає 16 мільйонів карбованців, а коли йдеться про забезпечення міста сільськогосподарськими продуктами, то цей ринок „дає містові половину потрібної картоплі, забезпечує 25 процентів запотребування на городину і овочі". Сусідні колгоспи постачають не більше як 6 процентів всіх продуктів. Кругло 95 процентів всіх сільськогосподарських продуктів постачають, отже, колгоспники із своїх присадибних ділянок. Не інакша ситуація є з колгоспним ринком у Краснодарі. В розмові з кореспонденом „Известий" економіст Е. Чернявская поінформувала, що „наш головний доставець — населення. Господарства (колгоспні) продають заготовельним конторам тільки це, що вважається за залишок.

Згідно з її заявою, називати міський ринак „колгоспним" можна тільки умовно. „Частка колгоспів в його товарообороті — 10-11 процентів". Завваги на тему краснодарського ринку закінчуються ствердженням, що це і є причиною, що „ціни на „Сенном" (назва ринку) диктує приватник".

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc., 30 Montgomery St., Jersey City, N.J. 07303.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

„Стан Унії" в 1974 році

Виступу президента Ніксона з традиційним президентським посланням про „стан Унії" в цьому році очікувано в ЗСА і цілому світі з особливим заінтересуванням. Справа в тому, що йшлося про послання Президента, який особисто знайшовся у незвичайно складній ситуації у зв'язку з відомою „Вотергейтською аферою", корупцією, з якою пов'язані його близькі співробітники, а також з підготовою в Конгресі формального обвинувачення, яке може привести до усунення Президента за правопорушення.

Зміст послання президента Ніксона виявляє, що він взяв до уваги всі ці моменти, намагаючися, з одного боку, підкреслити у максимальному засягу всі дотеперішні досягнення очолюваного ним Уряду за останніх п'ять років, зокрема на відтинку зовнішньої політики, а з другого накреслити програму діяльности Уряду на найближчий час, щоб переконати населення країни, що всі дотеперішні ускладнення не вплинули негативно на спроможність Президента і Уряду ефективно вести державні справи.

Засадничо, послання про „Стан Унії" в 1974 році займається внутрішніми справами ЗСА, а тільки у досить загальній формі заторкує питання зовнішньополітичні. У цьому останньому випадку президент Ніксон обмежився до повторення своєї ідеї про побудову „нової структури миру" у світі на базі досягнення порозуміння і погодження з комуністичними опонентами — СССР та Китаєм у пляні забезпечитися їх підтримкою у заходах ЗСА утривалити мир. Ці заходи Уряд ЗСА буде продовжувати і в 1974 році, заявив Президент, щоб закріпити мир на чергові десятиліття і покоління, враховуючи, очевидно, „легітимні інтереси" великих надпотуг, з одного боку ЗСА і з другого СССР.

Коли йдеться про внутрішній відтинок, то увага Уряду має бути звернена на найпекучіші проблеми дня: переборення енергетичної кризи, охорона оточення, боротьба з інфляцією і недопущення до господарської рецесії, поліпшення засобів масової транспортації, реформи в ділянці допомоги шкільництву, федеральної влади, а зокрема в ділянці суспільної опіки та охорони здоров'я. Всі ці справи і проблеми були предметом попередніх послань про „Стан Унії", але в цьому році підкреслена в окремих випадках особлива їхня пекучість. Новістю в цьому році є повідомлення про законодавство для охорони особистих прав людини в обличчі щораз то більших намагань порушувати таємниці її приватного життя. Президент Ніксон заповів також, що він буде змагатися за схвалення Конгресом законопроєкту про зовнішню торгівлю і признання для СССР статусу упривілейованої держави без ніяких передумов. Того роду вимога виявляє характер спрямування зовнішньої політики ЗСА під керівництвом президента Ніксона.

Неначе додатком до послання про „Стан Унії" було звернення Президента у „власній справі". Враховуючи загальну ситуацію, президент Ніксон вважав за конечне поінформувати, що він не плянує уступати зі свого становища в обличчі складної ситуації і що він готовий співпрацювати зі слідчими органами Конгресу й іншими, щоб врешті покінчити справу Вотергейту.

Якби не оцінювати цьогорічне президентське послання про „Стан Унії", треба згодитися з цим, що ціла Америка знайшлася в часі великого іспиту у своїй внутрішній і зовнішній політиці і треба надіятися, що вона з цього іспиту вийде переможною рукою, враховуючи цей факт, що його правильно наголосив Президент, що вона „є єдиною найбільшою силою у світі, яка стоїть на сторожі миру".

Відбулася всесоюзна нарада совєтських критиків

Москва. — Газета „Правда" з 30 січня повідомила про те, що тут відбулася дводенна нарада „відомих совєтських п и с ьменників, критиків, л і тературознавців, представників газет і журналів". На нараді обговорювано „проблеми мистецької творчости і літературної критики, досягнень і недоліків у цій ділянці". Базою для дискусії була постанова ЦК КПСС „Про літературно - мистецьку критику". З головною доповіддю на нараді виступив член-кореспондент Академії наук СССР і директор Інституту світової літератури В. Л. Сучков, який говорив „Про деякі питання теорії соціялістичного реалізму".

Ярослав Курдидик

ВІДРАДНІ ВІСТІ В ОЗБРОЄННІ ЗСА

Від двадцяти років стратегічні ракети ЗСА були так заінстальовані, що на випадок, якщоб Совєтський Союз відважився заатакувати ЗСА, вони у відплату готові були негайно знищити всі більші його індустрійні та людські скупчення. Ще донедавна була панівною у ЗСА така думка, що того роду розбудована відплатна нуклеарна мережа вистачить для того, щоб в і дстрашити Москву від евентуального атомового нападу на нашу країну. Протеж в американських мілітарних колах викристалізувався останнім часом погляд, що сама така відплатна гарантія, в якій обидві надпотуги розпоряджатимуть „вирівняною формою взаємної відплати" абсолютно н е вистачальна для безпеки ЗСА. За цією, як її називають „новою атомовою стратегічною теорією", ЗСА мусять мати ще додаткову спроможність вдарити евентуально не тільки по індустрійних та людських скупченнях, але теж і по всіх мілітарних цілях, до яких належать всі летовища, ракетні бази й інсталяції.

Про справу цієї нової теорії т. зв. „переключення атомових ракет на інші воєнні цілі" дізнався світ від секретаря оборони ЗСА Шлесінджера під час його зустрічі з членами Клюбу закордонних Кореспондентів. Хоч його заяву інтерпретували „різні ліберали і консерватисти по-різному", але в основному вони зводилася до того, що ЗСА розпочали переключати до цілі міжконтинентальні ракети, які можуть потрапляти однаково у великі міста як теж і в мілітарні бази й поруди. Із заяви секретаря оборони виходить, що він після довгих нарад й обслідувань із шефами об'єднаних штабів, вирішили, з уваги на те, що СССР продукує безперервно все більші ракети розподільного типу (МІРВ), удосконалити для свого рідного „вирівняння" відплатну систему американських атомових ракет.

Оповіщаючи про це нове стратегічне рішення, секретар Шлесінджер уточнив зовсім ясно, що він своєю заявою мав на меті довести до відома, що ЗСА мають до вибору дуже широкий вахляр різноманітности у відплаті і в дальшому, що на випадок, коли б з переговорів про САЛТ (Обмеження атомового озброєння) нічого не вийшло, щоб у Москві знали, що ЗСА в час переговорів не відстали у своїй атомовій відплатній спроможності. Наша мета, — закінчив свою заяву секретар оборони, — є „вирівняти і зрівноважити", хоч у якійсь конкретній мірі випродуковані востаннє чотири совєтські ракети, із яких три мають розподільні атомові головки і, теоретично розцінюючи, готові у 1980 році загрожувати ЗСА своїми 7 тисячними одно-мегатоновими атомовими зарядженнями". Покищо американська нуклеарна стратегія зареагувала в той спосіб, щоб меншим число і може із дещо меншою нищівною силою, як її намагається досягнути Совєтський Союз, але зате безсумнівною перевагою у прецизності, тримати СССР під контролею.

Друга неменш відрадна вістка це те, що ЗСА почали у приспішеній формі будувати більшу кількість бойових літаків, Ф-14 А, про які так говориться, що їхня мета „спаралізувати" совєтські МІГ-25, одні із найкращих бойових літаків у комуністичному світі.

Ф-14 А буде випосажений 3-ма ракетами типу Фенікс, які можуть літати далеко поза засяжність висоти літака, а на добавок літак своєю маневрною с п роможністю має на меті ударемнити будь - які намагання встрявати в повітряні бої в низових полосах. Може не менш цікавий буде і той факт, що конструктором оцього як його популярно називають „Гомкетс", або „літаком-чудом", являється наш земляк, Михайло Пелехач (Американці вимовляють Майк Пелекач), а виробляє його „Грумен Ейрспейс Корпорейшен" у Бетпейдж, Н. Й. Варто теж згадати, що Ф-14 А це порівняльно найдорожчий бойовий літак у світі. Його ціна пересічно яких 14 міл. долярів. Компанія в час найбільшого насилення продукції затруднювала 37 тисяч робітників, в тому числі 12-15 тисяч спеців - інженерів, техніків та механіків. В останньому часі це число впало було до 21 тисяч. Досі замовлено було у Громен Ко. 334 літаків для фльоти і Корпусу морської піхоти. Із досі випродукованих 54 мають постій у Мейрімер Невал Ейр Стейшен у Сан Дієго. В минулому році в компанії виник був спір з замовцями, бо матеріяли для конструкції подорожчіли до тієї міри, що умовлену ціну 12 мільйонів за конструкцію одного Ф-14 А підвищено до 14 мільйонів.

Та в останньому часі прийшов із допомогою Громен компанії Іран, який замовив у неї 30 літаків Ф-14 А за ціну по 30 міл. долярів за один; згідно з останніми вістками, Іран думає збільшити кількість замовлених літаків до 90. У цю подвійну ціну входять запасові частини на умовлений у договорі проміжок часу, вишкіл летунів у цьому дуже скомплікованому своєю конструкцією наймодернішому бойовому літаку, як теж і 6 ракет Фенікс, що їх можна „очолити" атомовою, або іншою високонищівною речовиною. Міністерство Оборони заявляє, що в закупівлі Ф-14 А зацікавлені теж крім Ірану ще Австралія, Японія, Західня Німеччина та Ізраїль.

Щоб виконати ці замовлення, а в першу чергу для оборони ЗСА, а потім за чергою всім евентуальним замовцям Компанія почала „відшукувати і покликати" до праці назад всіх тих фахівців, яких вона була звільнила у зв'язку з недостачею відповідних замовлень. У Громен Компані, якій недавно загрожувало припинення продукції, настрої значно піднеслися, а дирекція обраховує, що коли вслід за Іраном прийдуть ще й інші замовлення, компанія буде у спромозі вернутися до своєї попередньої продукційної сили без будьяких перерв у доставі „Томкето", в першу чергу для піднесення якости в обороні ЗСА.

В. Чапленко

НОВИЙ „СЛОВНИК-ДОВІДНИК" УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Торік у київському в-ві „Наукова думка" вийшов „словник - довідник" (це підзаголовок) „Українська літературна вимова і наголос". Його уклали четверо, мабуть, молодих мовознавців, але за „відповідальною редакцією" видатного мовознавця Михайла Жовтобрюха. У цьому слівнику „близько 50 000 слів", як це зазначено на заголовній сторінці. А друковано його таки довгенько: готовий до друку матеріял здано в друкарню 13 липня 1971 р., а „підписано до друку" 6 березня 1973 р. Але не можна думати, що таке мляве друкування цієї будь-що-будь невеликої книжки спричинила погана робота друкарів. Аж ніяк ні! Серед них, напевно, є „ударники" та „герої соціялістичної праці" (власне, „труда", бо там найпростіші медалі карбують тільки, мовив І. Білодід, „другою рідною мовою"). Не винен у цьому й відповідальний р е д актор, який мусів був затвердити матеріял ще перед здачею його до друку. Причину такого „друкування" треба вбачати в тому зигзагові національно - мовної політики Москви, що про нього була мова в моїй попередній статті „Черговий белкіт московського полигача" („Свобода" з 23 січня ц. р.). Тож можна припускати, що близько 20 місяців пішло не так на друкування, як на „узгоджування деталів" із тормазем цієї політики І. Білодідом. Та на це є натяк і в „Передмові", де сказано: „Спірні питання вимови й наголосу виносились (? — В. Ч.) на обговорення фахівців - мовознавців". Це можна читати: на обговорення І. Білодіда та його підбрехачів". А процес „узгоджування" у цьому разі міг бути тим трудніший, що це безпрецедентна в українському слівникарстві праця. Досі в нас були правописні слівники, з деякими явищами морфології, з наголосами, таким насправді був і „Словник наголосів української літературної мови" М. Погрібного (Київ, 1964 р., друге видання), але слівника з визначеннями вимови звуків та граматичних форм у нас ще не було. І це дуже важлива для нашої літературної мови новість. Справа в тому, що наш правопис чималою мірою нефонетичний, тобто в багатьох випадках ми не так пишемо, як вимовляємо. Якщо ми, наприклад, пишемо „(він) сміється", то вимовляємо „смієцця" (а люди колишньої Галичини навіть „смієся"). Це не значить, що в цьому разі треба змінити написання, ні, воно потрібне для того, щоб була ясна побудова слова, та це й ближче до отієї галицької вимови. Але вимовляти всі українці мусять „сміецця" (для більшої зрозумілости я не подаю тут такого написання, як у рецензованому слівнику). З огляду на потребу вироблення такої всеукраїнської єдности у вимові різних розбіжностей її з написаннями у „Передмові" й написано так: „Словник-довідник відбиває найпоширенішу українську літературну вимову без значення можливих її варіянтів". Нашій літературній мові в її розвитку довго шкодили різні варіянтності у лексиці, у граматичних формах та в звуках, коли частіше, ніж було бажано, доводилося казати: „І так, і так можна". Звичайно, це не означає, що треба викидати синоніми, тобто слова з різними значенневими відтінками, що являють собою багатство мови, особливо корисне в літературній творчості. От я свідомо вжив у попередній статті двох синонімів „він же не тільки товмачить, а й товкмачить", бо ці двоє слів, на мою думку, мають відтінки в значеннях (У Грінченковім слівнику їх помилково подано як тотожні). Не тотожні в нашій мові й слова-синоніми „митець" (на всі вигадки) і „мистець" (слово, і пов'язане значенням морфологічно із словом „мистецтво"). Але в своїх висловлюваннях про норми нашої мови я завжди був проти тотожніх явищ, паралелізмів.

У наведеному вище реченні з „Передмови" мова йде про уникання варіянтів у вимові звуків, бо це завдання ортоепії, правильної вимови. А що в друкові правильну вимову всіх звуків треба було якось позначити, то укладачам і довелося, поперше, запровадити дві нові літери, яких у нашій абетці ніколи не було, але які були дуже потрібні, а подруге, вжити традиційної й потрібної, але викинутої з української абетки на початку 30-их років літери „ґ".

Дві нові літери потрібні були для звуків, що їх ми пишемо за допомогою двох літер, — для звуків „дж" і „дз". Спробу винайти знаки для цих двох звуків роблено ще на харківській правописній конференції 1927 р., але безуспішно. Року 1961 я надрукував у ж. „Нові дні", в ч. 143, нотатку „Як би слід реформувати наше письмо", а в тексті цієї нотатки я подав і свої проєкти можливих літер. На цю мою нотатку відгукнувся пізніше в тому ж журналі (ч. 153 за 1963 р.) Сергій Домазар, що запропонував був для „дж" латинський йот, а для „дз" — ладинський зет. Геть пізніше, бо аж 1971 р. він видав у м. Сіднеї (в Австралії) брошуру „Знаряддя мови", в якій змінив свою думку про „чистий" йот і тепер його „перекреслив". (Цікаво, що Домазар для практичного застосування своєї системи поробив навіть відповідні черенки у своїй друкарській машинці і надрукував оту свою брошуру на циклостилі). Я в своїй спробі запропонував лігатури (злиття частин двох літер в одній літері), цим керувалися й мовознавці на Україні, коли треба було фонетично передавати на письмі звуки „дж" та „дз", а тепер ці знаки використали укладачі „словника - довідника". На жаль, їхні лігатури подані тільки в курсивному варіянті, причому гірше виглядає знак для звука „дз", — цей знак (літеру) треба б більше „стиснути" згори вниз, залишивши із „з" лише долішню його половину.

Запровадження цих двох знаків у цьому слівнику великою мірою допомагатиме вчителям у навчанні вимови таких слів, як „джміль" (міські учні читають це слово як „д-жміль"), „дзиз" (учні читають, як два звуки „д зиз"), таку форму, „ходжу" (учні читають, як „ход-жу").

Уживши в цьому слівнику літери „ґ", його укладачі певною мірою допустили її в школу, і учителям тепер не доведеться пояснювати учням незрозуміле незрозумілим же — латинською літерою „г", російським „г" чи ще якось.

Але, зробивши це добре діло, укладачі й редактор очевидячки, не змогли „виторгувати" в Білодіда тих окремих написань, що суперечать навіть русифікованому правописі Андрія Хвилі, який (правопис) не вимагає, щиб українці на місці давнього „ятя" писали „є", — ось у слівнику назва столиці Югославії має написання „Бєлґрад", не змогли вони дати українського „ґ" в назві „Ганой", бо написали „Ханой"... Чимало дечого залишено, либонь „невирішним", бо немає ні „Ровно", ні „Рівне". Назви „Азов", „Дон" подано, мабуть, тільки для того, щоб ніхто не подумав, що по-українському їх треба писати „Озів", „Дін". Замовчано питання про форму давального від-

(Закінчення на стор. 4-ій)

З НАШИХ БУДНІВ

На щасливу дорогу

В день концерту нашої славної київської землячки, Ганни Колесник, у Гантер коледжі в Ню Йорку, під час перерви, дехто з шановних земляків вітав нижче підписаного з появою нової книжки, а дехто, при цій нагоді і як звичай велить, злегка його облаяв, розкритикував.

— Якась дивна мода завелася у вас, фейлетоністів, — сказала просто з моста одна пані добродійка. — Про минулорічний, теплий Йордан, ви широко й детально розписалися в „Свободі", але ані словечком не спімнули про ту страшну ожеледу, що навістила нашу Метрополію з цьогорічну Водохрещу! Як бідний народ, ідучи в церкву по свячену воду, валився, мов снопи серед вулиці і тяжко калічився.

Звичайно, в цьому місці пані добродійка мала абсолютну рацію, оскільки в свято Богоявлення цього року гололедиця, н р и брала просто катастрофічний характер. Автор цих рядків теж забив здорового „макуха", ледве вийшовши з хати, правда, без без дальших трагічних наслідків. Слава Богу, і без допомоги амбулянсу. А скільки побожних ньюйоркчан відсвяткувало Водохрещу в лікарні?.. Сам же на власні очі бачив, як побила собі ніженьку інша наша співачка.

— Слава Богу, — сказала, — що я не примабалерина, як Валентина Переяславець чи Ромця Прийма і не мушу йти в школу вчити дітей балету або тренувати дебютанток перед вечерницями „Червоної Калини".

А ми дозволимо собі добавити, що не тільки балеринам, але й співачкам-солісткам незручно та й непоряд о концертувати з побитою и зламаною, не дай Боже, Господи, ніжкою! І яке це щастя, яка радість, що подібна пригода не трапилась на Йордан нашій дорогій „дебютантці", Ганні Колесник, бо якби тоді випадав її дебют або приватний концерт з Українському Інституті Америки?.. Так, чи так, не оминула нас невдача, бо не мали ми змоги насолоджуватись її голосом на Святі Незалежности 22-го Січня, яке не відбулося, але тут уже діяли вищі сили: застрайкували „гайцери" (як їх колись у Львові називали), та й не огріли залі.

Зате в неділю, 27-го січня, щастя до нас усміхнулося та й повернулося світлішим обличчям: як не дивно — в Ню Йорку не було тоді жадного страйку і сили природи коляборували, та й публіка, як то кажуть, дописала, тож недільний концерт Ганни Колесник у Гантер коледжі обернувся в суцільний її тріюмф, справжнє свято української пісні, і таких гудових успіхів ми бажаємо їй надалі на цьому континенті.

І к е р

Д-р М. Бойко

ТРИНАДЦЯТА (ВОЛИНСЬКА) ДИВІЗІЯ ПІХОТИ

(1)

І. ПРИГОТУВАННЯ ДО ВІЙНИ

Для молодого покоління та читачів із інших волостей з-поза колишньої Польщі, подаємо короткий огляд мобілізаційних заходів Німеччини та Польщі напередодні війни 1939 р. й шлях маршу 13-ої дивізії піхоти, що стаціонувала на Волині, тому ми її в заголовку цієї статті й назвали „волинська".

а) Німеччина. На військовій нараді головного німецького штабу в Оберзальцбургу, 22 серпня 1939, Гітлер дав наказ командирам збройних сил вдарити на Польщу згідно з виробленим пляном — ранком 26 серпня 1939, з тим, що остаточний наказ послідує додатково. При тім він зазначив, що його плян є вперше вдарити на західні країни, але він певен, що тоді Польща заатакує Німеччину зі сходу, отже, він рішив найперше розправитися з Польщею. Ранком 25 серпня заряджено зайняти вихідні бойові становища в повнім гострім поготівлі усіх родів наявної зброї, але в останній хвилині цей наказ відкликано і остаточну дату початку війни визначено на 1 вересня 1939 р.

„Тиха мобілізація" була заряджена 25 серпня й покликане військо було відправлене на пограничні з Польщею позиції між 26-30 серпня. В наказі ч. 1 з 31-го серпня 1939 р., Гітлер, між іншим зазначив, що коли вичерпалися всі політичні заходи розв'язати з Польщею спірні справи мирним шляхом, він рішив їх розв'язати збройно. В цім наказі дату війни визначено на 1 вересня 1939 року, в годині 4:45 ранку.

б) Польща. Протягом 20-ти років свого існування Польща зацікавлена в українських землях, частково розробляла пляни війни тільки з Московщиною, а на заході, цебто з німцями, була думка виробляти пляни спільно зі штабами Франції та Англії. Отже, на сході Польща союзників не мала, а радше постійно була у війні з ними, як, напр., з українцями, а на півдні з чехами. Польський штаб частково знав про приготування німців, але рішучих заходів своєчасно не зробив, як „тихої мобілізації", щоб не давати німцям притоки закидати Польщі „агресивні" наміри. Головний інспектор польських збройних сил почав частково заходи від квітня 1939 р. над зміцненням військових сил, але вони не були глибоко продумані, а радше нагадували приватну ініціятиву видатніших військовиків.

Дня 13 серпня 1939, увечорі, головний штаб польських збройних сил дав наказ мобілізувати 2-ий Корпус, до якого входили Волинське й Люблінське воєвідства. В першу чергу заряджено покликати під зброю 13-ту (Волинську) Дивізію Піхоти, якої 43 полк був у Дубні (2-ий батальйон був у Бродах), 44 і 45 полки в Рівнім, Волинську Бриґаду Кавалерії та менші допоміжні військові частини. В змобілізованих частинах було 40-60% в першу чергу волинян-українців. Це була алярмова мобілізація, а загальну проголошено щойно 28-го серпня 1939 року.

2. ЗБІРКА В ДУБНІ Й МАРШ НА ПОМОР'Я

Автор цієї замітки мав нещастя бути покликаним червоною карткою до 43 полку піхоти до скорострільної сотні, 3-го куреня в Дубні, 14 серпня 1939. Після видачі омундурування й виряду та впорядкування частин, десь коло 17-го серпня за Дубном на чистім полі, коло год. 4-ої пополудні, переведено офіційну присягу на вірність Польщі. Підполковник Т. Кубіцький, у промові до вояцтва, між іншим сказав: „Вшак жиєце на польскєй зємі і єце польскі хлєб..." (Живете на польській землі та їсьте польський хліб); між вояцтвом почулися шепоти і шевеління, а під час читання присяги деякі вояки поводилися надто „непристойно". На протязі років багато дечого забулося, але цей момент і слова з промови ще досьогодні дзвенять у вухах.

Наступного дня ми залишили Дубно та тягаровим поїздом виїхали у невідоме; одне було певним, що їдемо на захід. Згодом 13-ту дивізію розташовано в околицях Бидґощ - Фордон - Сєлєц Куявський. Тут було багато німецьких колоній, в яких їх жителі дуже вороже ставилися до польського війська, навіть не дозволяли брати води з криниць. Була навіть чутка, що один колоніст-німець дрюком вдарив польського вояка за те, що той зірвав із дерева яблуко, забив його на смерть. Оповідали, що польський старшина запитався цього німця, скільки коштує яблуко, цей відповів, що 2 злотих, старшина заплатив йому бажану суму й застрілив німця на місці без суду. Тут ми відбували вправи, копали окопи; робили поміри на нічне стріляння та вичікували чогось невідомого.

Згідно з мобілізаційним пляном польського головного штабу, 13-та дивізія входила в „Інтервенці й н и й Ґданський Корпус", але 1 вересня, німецькі війська наглим наступом перетяли Ґданський Коридор і вся дивізія втратила своє призначення й її знову перекинули в дуже небезпечне місце: на прорив під Ченстохову на відтинок маршу 16-го німецького панцерного корпусу.

3. ПОЧАТОК ВІЙНИ: МАРШ НА ВІДТИНОК ПРОРИВУ

Ранком 1 вересня 1939 р. нас збудив наглий гук літаків, який був відмінний від польських, але туманний ранок закрив небо. Щойно коло год. 11-ої нам сказали, що німецьке військо пішло наступом на всій довжині границі з Польщею. В 12-ій год. дано наказ збірки й вимаршу. Коли ми залишили місце постою Максиміля́нів на віддалі яких 5 км. над нами з заходу появилися два літаки й один з них випустив з себе якісь чорні предмети і вони летіли на соснові корчі, що росли рядом неоподалік дороги маршу; на землі ці „чорні предмети" почали вибухати — це були бомби. Подано наказ стріляти, всі 12-ть скорострілів були на тачанках, запряжених в коні, які не звикнувши до вибухів і стрілянини, почали в запрягу так метушитися, що стрілкові зовсім не могли стріляти до цілі. Тим часом обидва літаки завернули на чоло колони, а вояцтво налякане несподіванкою почало тікати на всі боки. Це була перша заправа до війни.

Ставши на відпочинок, нам роздали алюміньйові еліпсовидні бляшки т. зв. „метрики смерти", на якій кожний сам мав вибити пунсоном своє найменя, назву мобілізаційного міста й число мобілізаційної карти, до того шнурок і його треба було повісити під спідню сорочку на шиї. Я мав число 42.347. Передчуття від цього не належало до приємних у житті. Увечері ми прибули на якусь залізничну бічницю, на рампу і коли почали вантажитися до вагонів, прилетів німецький розвідувальний літак майже над самі голови, але стріляти до нього наказу не було. Наступного дня, 2 вересня, ми прибули на станцію у Бидґощі; нам на привітання надлетіло 36 німецьких літаків і почали бомбардувати ліву сторону широких торів, а ми були на правім і нас бомби оминули. Проголошено наказ, що під час бомбардування не вільно ховатися під залізничні вози. Звідси ми прибули до Торуня. Тут нам сказав один сержант, що польська армія пішла в наступ на всім фронті, а німецьких літаків тому так багато в повітрі, бо польське летунство збомбардувало їх летовища й літаки не мають де приземлюватися. Коло год. 3-ої прибули ми до Скерневіц; тут дали нам наказ стріляти до кожного літака без огляду на знаки приналежности. На захід від нас показався малого типу літак і всі 12 скорострілів почали стріляти, літак з димом пішов униз, як виявилося — це був польський, а в нім два офіцери.

(Закінчення буде)

Мистець Микола Голодик обраний до Мальтанського Ордену

19-го грудня м.р. у великій залі Українського Інституту Америки в Ню Йорку відбулася цікава імпреза — американський Відділ Мальтанського Ордену прийняв у свої ряди українського мистця Миколу Голодика. За старовинним традиційним звичаєм, що сягає XI ст. М. Голодик був церемоніяльно наіменований на лицаря того ордену й отримав відзнаку ордену — м а л ь танський хрест на червоній стяжці й шаблю.

У нас мало відомо про цю установу, яка приблизно відповідає „Червоному Хрестові" і французькому „Почесному Легіонові". Закладений в XI ст. в Єрусалимі, цей орден має за собою майже тисячолітню історію, був колись військовою і морською потугою. Тепер його ворогом є хвороби й нужда людства. Орден має свої власні шпиталі і клініки в багатьох країнах, вишколює лікарів і медичний персонал та допомагає харитативним установам в усьому світі. Якщо в минулому членами Ордену були переважно представники аристократії, в сучасному американському ордені широко заступлений світ інтелектуальний — мистці та науковці, включно до лавреатів Нобеля. Співпраця українського мистця й інтелектуального світу з цією установою поширює наші міжнародні зв'язки, потрібні нам у всіх ділянках.

Імпреза в Українському Інституті Америки зібрала понад 60 гостей за спеціяльними запрошеннями, при чому господарем вечора був сам Мальтанський Орден. Дві третини гостей складалися з американців. Церемонію проводив князь Роберт Вассараба з Браянкованів, великий майстер Мальтанського Ордену та відпоручник покровительки того Ордену, голляндської королеви Юліяни. Обряд пасування Миколи Голодика на мальтанського лицаря відбувся в асисті головного штабу того Ордену та за традиційною церемонією: спочатку відчитано заслуги Миколи Голодика на полі мистецтва, відані ним Орденові, опісля „великий майстер" Ордену доторкнув шаблею обидва плеча нашого мистця, пасуючи його на лицаря — члена Ордену. Відтак цього мистця удекоровано червоною стяжкою з мальтанським хрестом. Перший ступінь до цього титулу — відзначення розеткою, відбувся в липні м. р. в іншому місці на імпрезі, на якій лицарем ордену обрано, м. ін., проф. Нормана, лавреата Нобеля.

Після цієї церемонії пасування Голодика, від Українського Інституту Америки виступив адвокат Михайло Пізнак і представив гостям діячів української культури, приявних на тому вечорі. З церковних кіл на вечорі був о. Іван Сембрат, ЧСВВ, з церкви св. Юрія в Ню Йорку. Сам вечір почався відспіванням українського національного гимну. Після церемонії дуже успішно пройшов невеликий концерт, улаштований спеціяльно для американських гостей. У мистецькій програмі, якою проводив архітект Аполінарій Осадца, виступив із своїми двома модерними мініятюрами з циклу „Контемпляції" проф. Ігор Соневицький, відтак сопрано Олена Новицька-Зам'ята, солістка хору „Думка", виконала дві пісні в обробці К. Стеценка й М. Лисенка. Наприкінці виступили сестри Олена і Віра Шумиловичі з низкою пісень у супроводі бандури. Опісля відбулося товариське прийняття, де гості мали змогу поробити нові знайомства та обговорити справу дальшої співпраці. Велика заля Інституту, де відбувалася імпреза, була удекорована великим і багатофігурним образом з 7 частин, величини 24 х 8 стіп, роботи М. Голодика. На тому образі-композиції зображено головні історичні етапи Мальтанського ордену, від XI століття до сьогодні. В іншій залі влаштовано виставку скульптур Голодика, одного з передових наших модерних мистців, члена Американської Гільдії Скульпторів. На вечорі була присутня дружина нашого мистця Сельва з двома синками. Ціла родина Голодиків порівняно ще недавно прибула до ЗСА з Буенос Айресу в Аргентині й проживає в Ню Йорку.

Роман С. Голіят

Із церемонії прийняття до Ордену. На фото (зліва): Сельва Голодик — дружина мистця, принц Роберт Бассараба фон Бронкован — голова Ордену в ЗСА, мистець Микола Голодик та Лев і Богдан Голодики — сини мистця.
(світлив: И. Старостяк)

ДО ІСТОРІЇ МАЛЬТАНСЬКОГО ОРДЕНУ

Мальтанський Орден — це назва пізніша, виникла щойно в XVI сторіччі. Первісною назвою був „Гостинний Єрусалимський Орден св Иоана", тому членів того Ордену називали „йоанітами". Початки Ордену (чину) сягають 1048 р., коли бенедиктанський чернець Петро Жерар Блаженний почав опікуватися в Єрусалимі також і раненими з ворожої сторони. У 12 ст. папи взяли цей Орден, головним завданням якого була гуманітарна діяльність, під свою опіку. Орден ділився на три кляси: лицарів, священиків і послужних братів. Завдяки привілеям, значення Ордену дуже поширилося, він добув не лише значні мастки, але й території та заклав багато шпиталів у східній і західній Европі. Традиційно, члени Ордену споживали скромнішу страву від тієї, яку подавали хворим під своїм доглядом.

Згодом, витіснені з Палестини мусульманським тиском, йоаніти осіли в порті в Акрі, недалеко Ливану. Тут вони були оточені арабами і щойно після довгих боїв 1291 р. їм удалося пробитися до кораблів та відплисти до Кіпру. Тут вони розбудували фльотилію, яка обороняла паломників до святих місць від нападів морських розбійників. Вони відібрали від піратів острів Родос та розбудували його палатами-укріпленнями, що збереглися досі. Турки тричі пробували здобути Родос, але це вдалося їм щойно 1522 р., коли султан Сулейман II селиким 140 тисячним військом на 400 кораблях обліг 5 тисяч християнських лицарів на Родосі. Після 6-місячних боїв Султан дозволив лицарям відплисти, в признанні за те, що вони опікувалися також турецькими раненими.

1530 р. Папа Климент VII, сам лицар Ордену, намовив короля Карла V Еспанського передати Орденові острів Мальту, як заборolo проти турок. Від того часу почався мальтанський період Ордену, кораблі якого причинилися до перемоги християнського світу нат турками під Лепанто 1571 р. Орден виріс на світову потугу, його морська академія вважалася найкращою в світі, королі звідусіль набирали з неї капітанів і адміралів для своїх фльотилій. Навіть московські царі зверталися до Мальти в справі реорганізації їх фльоти.

Тим часом частина лицарів Ордену в Німеччині й Англії перейшла на протестантизм. Це привело до створення протестантського ордену лицарів. Сьогодні, не зважаючи на те, що осідок Ордену знаходиться в Римі, Мальтанський Орден не є вже виключно католицькою організацією. Члени одного і другого орденів співпрацюють і змішуються, це слідне особливо в ЗСА, де, на екуменічній основі, особи різних віровизнань можуть бути вибрані до Ордену.

1797 р. папа Пій УІ, маючи намір об'єднати східню і західню Церкву, склав умову з молодим царем Росії Павлом І, який був обраний на „великого майстра" Ордену. Мабуть, це й стало однією з причин його вбивства 4 роки пізніше. Тим часом Наполеон, який безуспішно намагався сам стати „великим майстром", розгнів а н н й, створив свій власний орден — „Почесний легіон" і став його „великим майстром". У структурі Російської імперії деякі визначні українці були лицарями Мальтанського Ордену, м. і. пізніший гетьман Павло Скоропадський.

Різні історичні інсиґнії Ордену зберігалися після Першої світової війни в королівському домі Караґеорґієвичів в Югославії, де вони зникли під час останньої війни. Цей королівський дім був теж протектором американського відділу Мальтанського Ордену, завдяки чому американський Орден затримав традиції та зберіг стародавні обряди і церемонії.

С. Горлинський

Зустріч українців стейту Ню Джерзі....

(Закінчення зі стор. 1-ої)

баранець від Пласту і Марко Головчак від СУМА вручили губернаторові два томи Англомовної Енциклопедії Українознавства, виданої УНСоюзом. Губернатор підписав проклямацію і висловив подяку за нашу численну участь, а особливо за Енциклопедію, яку він пообіцяв тримати разом зі своїми найважливішими підручними книгами. Він підкреслив, що зустріч відбувається в 56 роковини проголошення IV універсалом державної суверенности Української Народної Республіки і виявив глибоке зрозуміння для державних прагнень українського народу, пообіцявши підтримку нашій групі в діяльності на терені стейту.

Опісля відбулися розмови між губернатором, його співробітниками та представниками преси і нашою групою. Любов Мостова використала нагоду й відбула інтерв'ю з губернатором для своєї шкільної газети в гайскулі в Ірвінґтоні, а п-і Смородська і Ставнича для Союзу Українок Америки.

В зустрічі взяли участь представники таких організацій: Союз Українок Америки, СУМА, Пласт, УЗХ, УНС, Комітет Поневолених Націй, ОДВУ, ООЧСУ; заступлені були Відділи УККА з Трентону, Нюарку-Ірвінґтону, Елизабету, Картерету, Менвілю, Сомервіллу і Пассейку.

С. Букшована

Замість квітів на свіжу могилу

бл. п. Ірини з Кульчицьких Шарко

вдови по бл. п. о. Ярославові, матері-страдниці, учительки і жертвенної громадсько-суспільної діячки в Західній Україні,
на АЛЬМАНАХ СТАНИСЛАВІВЩИНИ
склали 25.00 долярів

МАРІЯ і д-р МИХАЙЛО ЛОГАЗИ

Замість квітів на свіжу могилу нашого Земляка й Сусіда

бл. п. Карла Малого

складаємо як вислів нашого найщирішого співчуття Родині, даток на побудову пам'ятника для письменниці Уляни Кравченко на Перемиському цвинтарі.
Зложили:

Д-р Олег Волянський	$20.00
Інж. Орест Загайкевич	20.00
Степан Леуш	10.00
Ольга Колодій-Парубчак	10.00
Богдан Дідух	10.00
Василь Гусар	5.00
Євген Колодій	10.00
Разом —	$85.00

В ПЕРШУ І ВЕЛЬМИ БОЛЮЧУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ
мого Незабутнього МУЖА
і БАТЬКА наших малолітніх дітей

бл. п.
Інж. ДМИТРА ПІЛЕЦЬКОГО

ПЛАСТУНА СЕНЬЙОРА
будуть відправлені
ПОМИНАЛЬНІ СЛУЖБИ БОЖІ
в РИМІ в ОБИТЕЛІ ОО. ВАСИЛІЯН і в СОБОРІ СВ. ВОЛОДИМИРА й ОЛЬГИ в ЧИКАҐО, Ілл.
в дні 9 лютого 1974 р. о год. 7:45 рано

Родину, Пластунів, Приятелів і Знайомих прохає про молитви за Душу Покійного
ОРЕСТА — дружина
АДРІЯНА, МАРКО і ТЕТЯНА — діти

Замість квітів на могилу

бл. п. Катрі Котик

Матері наших громадських діячів: Голови Відділу УККА в Джерзі Сіті д-ра Евгена Котика і пань Надії Кух і Люби Галібей, складають на Український Вільний Університет:

Відділ УККА в Джерзі Сіті	$25.00
Пластприят	15.00

По 10.00 дол. — Франц Колодій, Дмитро Вох, Ол. і Юлія Демченко, К. і В. Стецюк.

По 5.00 дол. — Вол. Білик, Евгенія Рубчак-Єнсен, М. Шеремета, Вол. Карий, Мих. Жук, А. Шубак, Гал. Гаврилюк, Гр. Бура, Гр. Лосянович, Ст. Миколишин, Мих. Пилипчак. 3.00 дол. — С. Ладанай.

Разом — $138.00

Пластова Станиця в Джерзі Сіті — $25.00 на Видавничий Фонд „Смолоскип".

Повідомляю Рідних, Приятелів і Знайомих, що 18-го грудня 1973 р., на 84-му році мученицького життя, залишила цей світ

бл. п.
МАРІЯ ІВАНІВНА СЕМЕНЕЦЬ
з дому ДЕНИСЕНКО

ПОХОРОН відбувся 19-го грудня 1973 р. в селі Плешканях, Полтавщина, Україна.

Обіжені долею:

МИХАЙЛО — син
МИХАЙЛО, мол. і МИКОЛА — внуки
РУТ — невістка
МАРІЯ і ПАВЛО — правнуки
МИКОЛА — внук, ЛІДА — невістка
АНАТОЛІЙ і МИКОЛА — правнуки в Україні

ВІЧНА ЇЙ ПАМ'ЯТЬ!

•

В пам'ять Покійного Батька МАРКА ОМЕЛЬКОВИЧА, Матері МАРІЇ ІВАНІВНИ і Брата МИКОЛИ МАРКОВИЧА складаю:

на Українську Вільну Академію Наук (УВАН)	$50.00
на Катедру Українознавства при Гарвардському Університеті, Дослідчий Інститут	50.00
на НТШ, для перекладу „Історії України" М. Грушевського на англійську мову	50.00

НОВИЙ „СЛОВНИК-ДОВІДНИК" УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

мінка у таких словах, як „батько", „учитель", хоч М. Жовтобрюх дуже переконливо захистив на київській конференції 1962 р. закономірність для української мови форми на — „ові", — „еві". Питання про граматичні форми не належать до ортоепії як такої, алеж у цьому, як і в інших правописних слівниках української мови, труднощі форми відзначають. Та й у „Побудові словника - довідника" укладачі написали про багато граматичних форм, що їх вони мали подати в ньому, а в п. 8 вони наводять навіть варіянти „стола" і „столу". Хоч Білодід бореться тепер з „архаїзмами" в українській мові, але він не дозволив викинути архаїзмів „Глава", „здравниця"...

Взагалі сказавши, укладачі не могли під наглядом І. Білодіда порушити хоч трохи приписи правопису, що його створено для русифікації української мови. Адже він, Білодід би то, пише в своїй статті „Мова і ідеологічна боротьба", яку я розглянув у попередній статті, що правопис 1928 р. відкинуто через те, що в ньому „було запроваджено правила, які віддаляли принципи правопису українськосї мови від принципів правописної практики споріднених мов (російської і білоруської) і орієнтували її на західні „зразки" (лапки його — В. Ч.). Тут білоруську мову він згадав лише про людське око, щоб заличкувати таким „інтернаціоналізмом" накинуті російські „правила", які спотворили фонетичну систему української мови. Насправді бо українському правописові не тільки не треба було „віддалятися" від білоруського правопису, а й корисно було б запозичити написання „шч" замість „щ" та літеру „у" з дужкою над нею.

Я не можу сказати, чому в сучасному „радянському" українському правописі за наявности в тамтешньому мовжиткові слова „мистецтво" від цього останнього відривають написання „мистець", а натомість пишуть „митець, що має, як я зазначив вище, інший відтінок у значенні. От і в цьому „словнику - довіднику" надруковано „мистецтво"... „мистецьки" (? — В. Ч.), „мистецький", але немає слова „мистець". Очевидячки, замість цього останнього надруковано „митець" та вивідне від нього „митецький".

Проте, цей слівник буде корисним на Україні своїми правилами вимови, особливо в міських школах (якщо в містах українські школи залишаться). Цими ж правилами це видання корисне і для українців у вільному світі. Але треба користуватись критично.

Примітка. З огляду на пов'язаність цієї моєї статті із згадуваною попередньою статтею я прошу читачів повиправляти в тій першій статті коректурні огріхи. На стор. 2 „Свободи", у шпальті другій замість „Том то треба „Тим то', на стор. 4, у шпальті першій замість „реченця" треба „речення", замість „що вибір мови" треба „що навчання мови", у шпальті другій після „діялектизмамя", треба вставити „цей, замість „Білодід не через те, що це" треба ... „що про це", після „може й згадувати" вставити „навіть", у шпальті третій замість „вмотивовано в Украні" треба... „в „Украні" (бо це назва журналу), замість „Е, женщина" треба „Ей, женщина!", у шпальті четвертій замість „великоханськo" треба „великоханьсько" (бо це не від слова „хан", а від „Хань' — самоназви китаців).

К.

Відзначення Роковин Державности в Норт Дакоті

Бісмак (Н. Н.) — Як у попередніх роках, так і цього року заходами і старанням голови стейтової філії УККА д-ра Антона Жуковського врочисто відзначено у цьому стейті 55-ту річницю Соборности і 56-у річницю Незалежности України. Вже 18 січня губернатор Північної Дакоти Артур А. Линк дав спеціяльну Проклямацію, призначаючи 22-го січня 1974 „Днем Української Незалежности" та закликаючи всіх громадян стейту гідно відзначити Акти Незалежности і Соборности України і тим виявити симпатії до українського народу і піддержати право того народу на волю і незалежність. Канцелярія губернатора розіслала копії цієї Проклямації всій американській пресі в стейті і багато американських щоденників і тижневиків надрукували її. Завдяки старанням голови філії УККА вона була відчитана через радіо і на телевізії багатьох стацій стейту Норт Дакота.

З цієї нагоди у всіх наших церквах були відслужені в дні 22-го січня спеціяльні молебні в намірені українського народу, а в неділю 27-го січня врочисті Служби Божі з панахидами за героїв і мучеників України.

Рівнож в неділю 27-го січня по полудні і вечером були надані спеціяльні радіопрограми на чотирьох найбільших американських радіостанціях у чотирьох різних містах з тим розрахунком, щоб можна було ці програми вислухати в кожній місцевості цілого стейту. Радіопрограму виготовив, зарекордував і промову виголосив д-р Антін Жуковський, а мистецьке оформлення програми було в руках п-і Святослави Жуковської. Цю радіопрограму кілька днів наперед зарекордувала з головою філії УККА радіостанція в Бісмарку, а копії переслала іншим радіостаціям до передачі.

Голова філії УККА, спільно зі заступником голови Степаном Глебічуком, вислали листи до обох сенаторів у Вашингтоні, пригадуючи їм про роковини Незалежности України та прохаючи, щоб вони своїми виступами в Сенаті і Конгресі ЗСА вшанували ці Роковини. Вже відомо, що дня 22-го січня Милтон Р. Янґ, сенатор з Норд Дакоти, виголосив у Сенаті довшу промову про Незалежність України і про її теперішнє положення.

Д-р А. Жуковський також вислав всій американській пресі пресові повідомлення і відповідне оголошення про радіопрограми. На тій підставі кілька американських щоденників і багато тижневиків дали свої статті про акти Державности України і окремо на перших сторінках подали оголошення про час радіопрограми.

Крім того вислано до окремих наших родин, головно до тих, які живуть далеко від наших парохій, кілька соток карток-повідомлень про ці святкування та про час радіопрограм на різних радіостанціях. Так то українці, розсіяні на великих просторах, єднаються в ті дні в одну громаду для відзначення тих Великих роковин.

НІМЕЧЧИНА ПІДГОТОВЛЯЄТЬСЯ ДО ВИБОРУ ПРЕЗИДЕНТА

Бонн. — Помимо того, що вибори західньо - німецького президента відбуватимуться 15-го травня, передвиборча кампанія вже почалася. Дотеперішній президент Ґустав Гайнеман не буде виставляти більше своєї кандидатури, тому теперішній міністер закордонних справ Вальтер Шель, кандидат партії Соціяльних демократів, заявив свою готовість кандидувати на це становище. Найбільша опозиційна партія Християнських демократів покищо не висловилась, чи вона буде піддержувати Шеля, чи виставить свого кандидата.

ЦІКАВО ЗНАТИ:

● Харківські спеціялісти опрацювали при співпраці з колективом новосибірського інституту „Теплоелектропроєкт" проєкт геотермальної електростанції значної потужности, яка буде побудована на Камчатці, багатої термальними водами. В районі, де буде побудована ця електростанція, температура води, розігрітої вульканічним теплом, сягає 200 градусів. На Камчатці вже працює подібна Павжетська електростанція силою біля 5 тисяч кіловат.